

KKI

4:1

A close-up photograph of a woman with dark hair and black-rimmed glasses, looking upwards and to the left. She is holding a small Romanian flag (vertical stripes of red, yellow, and blue) in her right hand. The background is blurred, showing other people in a crowd. In the bottom left corner, there is a decorative graphic of a green and white geometric pattern.

Hogyan változott Románia és a
NATO délkeleti szárny helyzete
az ukrajnai háború óta?

KKI 4:1

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2022.

Szerkesztő:

Stepper Péter – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szerzők:

Barabás T. János – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Demkó Attila – MCC Geopolitikai Műhely

Kozma Klementina – Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Pászkán Zsolt – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

Illusztráció:

<https://depositphotos.com>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának

A sorozatban eddig megjelent kiadványok

2022/15. [How do Hungary's neighbours regulate the crypto market?](#)

2022/14. [Milyen konfliktusokat és megoldásokat hozott a 2021/2022-es magyar V4-elnökség?](#)

2022/13. [Do you Expect the Iranian Nuclear Deal to be Revived in the Next Year?](#)

Régebbi számaink elérhetőek a [KKI](#) honlapján.

A Külügyi és Külgazdasági Intézet 4:1 című sorozatában négy kutató válaszol röviden ugyanarra – a nemzetközi politikát és gazdaságot érintő – kérdésre. Célunk a magyarországi tudományos viták elindítása és a szakértők közötti párbeszéd elősegítése. E számunkban a következő kérdésre kerestük a választ: *Hogyan változott Románia és a NATO délkeleti szárny helyzete az ukrajnai háború óta?*

BARABÁS T. JÁNOS

Románia [2021 decemberében újította](#) meg 2020-as nemzetbiztonsági stratégiáját, amelyben a fő kihívás a fekete-tengeri és kelet-európai biztonság (vagyis Oroszország), valamint a kiberbűnözés. Lelkesen üdvözölte a NATO 2022. június 28-i madridi csúcsertekezletének zárónyilatkozatát, amely kilátásba helyezett egy fekete-tengeri biztonsági stratégiát. Mindez nem a többi hagyományos veszély elhárításának rovására zajlik szomszédunknál, inkább csak a folytatása az eddig is tapasztalt, egyre szorosabbá váló Románia–NATO-egüttműködésnek. Mindezt azt is lehetővé teszi, hogy idén a honvédelem már a GDP több mint 2 százalékát kapja. A bukaresti kormányzat a kollektív védelemben hisz, ebben akar kitűnni. Ennek megfelelően válaszolt 2022 nyarán a román kormányzat az ukrajnai háború kihívásaira. A biztonság erősítése elsősorban a kemény katonai kapacitások – NATO keretben történő – építéséről szól. Bár Románia nem szállít hivatalosan fegyvert Ukrajnának, de a nemzetközi sajtó szerint román biztonsági magáncégek működnek Ukrajnában, és Románia látja el részben Kijev kibervédelmét is – így a kemény katonai képességek mellett szomszédunk más biztonsági területeken is előretör.

A román politika mumusa változatlanul az orosz jelenlét esetleges erősödése a Nyugat-Balkánon, ami az ukrajnai háború és a fekete-tengeri feszültségek miatt bekerítettségérzést jelent szomszédunk számára. A román média gyakran – és felelőtlenül – Magyarországot is az orosz katonai, biztonsági érdekek ügynökeként mutatja be. Ha jobban belegondolunk, tágan értelmezett térségünkben a legtöbb állam bekerítettségfóbiában szenved, lásd a lengyel ódzkodást a német–orosz gazdasági, energiaügyi együttműködés miatt. Ha jól megfigyeljük a román biztonsági stratégia kihívásait, akkor elmondhatjuk, hogy régióink államainak természetesen nem érdekük egymás biztonságának gyengítése, sőt kisebb hangsúlyeltolódással a problémák is közösek. A NATO a katonai képességeit harmonikusan, az interoperabilitás és a munkamegosztás elvének megfelelően építi régióinkban, de a kormány szintű politikai akarat sokat javíthatna még ezen a jó együttműködésen is. Ezt elősegíthetné a katonai beszerzések és fejlesztések fokozottabb összehangolása – bár ezen a téren szomszédunk bizonytalan, nem utolsósorban azért, mert verseny van az USA és Franciaország között. Jó példa erre, hogy mindkét nagyhatalom katonai helikoptereket szeretne eladni Romániának, de tényleges bukaresti döntés még nem

született. A román biztonság- és katonapolitika középtávon való alakulásának fő kihívása és alakítója tehát az orosz veszély lesz, ebből a szempontból ítélik meg regionális partnerségeiket is.

Bukarest a térségben középhatalom kíván lenni, sőt a nyugati értékek képviselőjeként óhajt fellépni. A politikai elit a középhatalmi státusz segítségével óhajt modernizációt, főleg amerikai energiaipari és IT-befektetéseket végrehajtani, mindemellett nemzetpolitikai céljainak is ez az eszköze. Az utóbbiak miatt úgy látom, Bukarest regionális kapcsolatai felfutásának a határa ott van, ahol az már a szomszédos állam nagymértékű megerősödését eredményezné. Létezik egy másik modernizációs koncepció is szomszédunknál, inkább a politikai ellenzék és az erdélyi nagyvárosok polgármesterei körében, miszerint az európai gépipar partnereként az EU-s infrastruktúrába kellene bekapcsolódni. Tekintve, hogy Romániában az érdekcsoportok jó része regionálisan szerveződik, és a gyakran ellentmondásos érdekeik megjelennek a törvényhozásban, valamint, hogy rendszerszintű a korrupció, nem tartom valószínűnek, hogy világos döntés szülessen a fő modernizációs irányról vagy pl. a fő katonai beszerzések partnereiről.

DEMKÓ ATTILA

Az Ukrajna elleni orosz agresszió 2022 februárjában megindult második szakasza az elsőhöz hasonlóan a NATO délkeleti szárnyát érinti a legnagyobb mértékben. Első ránézésre paradox módon ugyan, de a Baltikum vagy éppen Lengyelország közvetlen, hagyományos értelemben vett biztonsági helyzete javult, mert a legjobban képzett és felfegyverzett orosz alakulatok már nem Kalinyingrádban vagy az észti és lett határoknál vannak, hanem Dél- és Kelet-Ukrajnában, illetve, mint például a pszkovi 76. gárda-légideszant hadosztály, a háború első szakaszában jelentős veszteségeket szenvedtek. Az északi/balti régió erősödését jelenti Finnország és Svédország NATO-csatlakozása is.

Délen a kép más, jóval problematikusabb. A harci cselekmények zöme a kijevi visszavonulás után délen és keleten zajlik, és várhatóan a jövőben is a déli irány kiemelt fontosságú marad mind Oroszország, mind Ukrajna számára. A Fekete-tengeren Románia – és kisebb részben Bulgária és Törökország is – közvetlenül érintett. Románia vélhetően részese is az Egyesült Államok vezette Oroszország elleni fellépésnek: területét, támaszpontjait felhasználják.

A NATO délkeleti szárnyán Romániát érintette elsősorban a Kígyó-sziget ideiglenes orosz megszállása. A sziget stratégiai szempontból fontos, hiszen csak 35 kilométerre van a Duna-deltától és 45 kilométerre Sulinától. Az egykor éles román–ukrán területi vita tárgyát képező sziget orosz kézben (megfelelően megerősítve) jelentős fenyegetés lehetne a dobrudzsai román kikötőkre, repülőterekre, beleértve az Egyesült Államok által használt bázisokat is.

A háború alakulásától függ, hogy romlani vagy javulni, esetleg stagnálni fog a délkeleti szárny helyzete. 2022 szeptemberének elején a javulás valószínűsíthető, hiszen egyelőre nem látszik, hogy Oroszországnak lenne ereje Mikolajiv és Odessza elfoglalásával eljutni a román és a moldáv határig (ami egyben előfeltétele a Kígysziget újbóli birtokba vételének), illetve az orosz haderő kimerülése is a fenyegetés csökkenése irányában hat hosszabb távon. Az esetleges orosz győzelem, a közvetlen de facto orosz–román határ a Budzsákban, illetve a Dnyeszter-mellék szárazföldi kapcsolata Oroszországgal ugyanakkor nagy mértékben rontaná Románia stratégiai helyzetét, illetve akadályozná hosszabb távú nemzetpolitikai céljait.

Az orosz előretörés a NATO egészének szempontjából is nagyon negatív fejlemény lenne. A délkeleti szárny eleve a NATO legsebezhetőbb pontja. A tagállamok közötti kapcsolatok itt a legproblematisabbak, kifejezetten rossz, feszültséggel teli Törökország és Görögország viszonya, de más szövetséges országok között sem felhőtlenek a kapcsolatok. Ankara amellett, hogy messze a térség legnagyobb katonai és gazdasági hatalma, markánsan eltérő orosz politikát folytat, mint a második legnagyobb ország, Románia. A fenti okok miatt a délkeleti szárny egységét adott esetben jóval könnyebb megbontani, mint a keleti szárny északi részét, és mivel Moldova kapcsán közvetlen, éles ütközési pont van Oroszország és Románia között, itt a legnagyobb a veszélye egy Oroszország–NATO konfliktusnak is.

KOZMA KLEMENTINA

A 2022 februárja óta dúló orosz–ukrán háború számos következménye nem csupán regionális, de globális szinten is érezteti hatását. Romániának – mint a NATO keleti szárnyán lévő államnak és ebből fakadóan az egyik kiemelkedő stratégiai pontnak – jelentősen nőtt a szerepe az európai és a transzatlanti biztonság szempontjából. Az éppen zajló háború nem egyik napról a másikra robbant ki a két fél között, hanem egy lassan három évtizedes dilemmára vezethető vissza, mégpedig arra, hogy az Oroszországi Föderáció ambíciói milyen irányt vesznek a Szovjetunió megszűnését követően és mik a NATO szándékai a keleti nyitással. A kilencvenes évek óvatos tapogatózása közepette az Egyesült Államok felismerte Románia geostratégiai jelentőségét, így a két ország közötti együttműködés egyre szorosabbra fűződött. 1997 júliusában Bill Clinton a bukaresti Egyetem téren mondott beszédében az Egyesült Államok támogatásáról tanúsította Romániát, és egyben létrejött az immáron 25 éve fennálló stratégiai partnerség – *„Ez a partnerség fontos, mert Románia fontos Amerikának..., amíg Románia a demokrácia útján halad, addig Amerika vele tart”*. Az együttműködés elsősorban Románia euroatlanti integrációjának elősegítését célozta, ugyanakkor számos tekintetben hasznos információszerzési és regionális ismeretbővítési lehetőség volt az amerikai fél számára is.

Jelenleg a román–amerikai kapcsolatok elsődleges pillére a politikai-katonai kérdések köré fonódik, mely nem csupán Románia biztonságának garantálására épül, hanem egy sokkal szélesebb körű regionális és szövetségi célkitűzés részét is képezi. A Krím-félsziget 2014-es elfoglalásával Moszkva egyértelművé tette, hogy nem hajlandó kiengedni kezei közül azokat a területeket, amelyek saját stratégiai érdekének kulcsfontosságú elemei. A konfliktust tovább fokozta Ukrajna euroatlanti integrációs kísérlete, valamint az is, hogy az Egyesült Államok jelentősen növelte katonai jelenlétét több európai országban, köztük Romániában is.

Románia területén jelenleg hat olyan katonai bázis működik, amelyet amerikai erőkkel közösen használ a román haderő. Ezek közül egyet, a Deveselun található rakétavédelmi bázist teljes mértékben az amerikai erők üzemeltetnek. A katonai infrastruktúra elmúlt években tapasztalható nagymértékű fejlesztésével az Egyesült Államok célja stabil támaszpontok és műveleti képesség biztosítása csapatai és szövetségesei számára, ahonnan azonnali reagálási képességgel hajthat végre műveleteket a keleti és közel-keleti térségekre irányulva. 2022 nyarán egy teljes amerikai harcolódandár települt Romániába. A cél a Fekete-tenger térségének és Románia biztonságának megerősítése, eleget téve Joe Biden amerikai elnök madridi NATO-csúcson tett bejelentésének.

A jelenleg kormányzó Szociáldemokrata Párt (PSD) elnöke Mircea Ciolacu azzal kapcsolatban, hogy miként értékelhető Románia jelenlegi helyzete, úgy nyilatkozott, hogy Ukrajna Oroszország általi megtámadása egyértelművé tette, hogy mekkora szükség van az Egyesült Államok által biztosított védőernyőre, a katonai, logisztikai és hírszerzési segítségre. Bogdan Aurescu román külügyminiszter véleménye szerint a háborút követően a [román–ukrán kapcsolatok](#) lényegesen szorosabbra fűződnek majd, mivel jelenleg Kijev partnerként tekint a román félre. Ennek értelmében Zelenszkij elnök hajlandó ugyanazon kedvezményeket biztosítani az Ukrajnában élő román kisebbségnek, mint amelyeket Románia biztosít a területén élő ukránok számára. Ugyan ez pozitív hozadéknak minősül, mégis Románia egyikévé vált azoknak az országoknak, amelyek a háború előterébe kerültek, és Oroszországgal való kapcsolatuk mélypontra került.

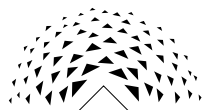
PÁSZKÁN ZSOLT

A román politikai helyzetet – különösen a külpolitikában – 1989 óta nagyrészt a sodródás, a „megúszásra” törekvés jellemzi, és ennek legfőbb eleme a pillanatnyilag legerősebbnek tartott hatalmi centrumhoz történő feltétlen és kritikátlan igazodás abban a reményben, hogy a nagypolitika farvizén, annak egyfajta melléktermékeként érvényesíteni tudja vélt vagy valós érdekeit. Az ilyenfajta politikai viselkedésnek azonban pontosan az a hátránya, hogy egyáltalán nem

segíti a kreatív, kezdeményezőképeséssel rendelkező politikusok megjelenését, sőt, egyesén kontraszelektív hatással bír. És bár az állandó, az utóbbi két évtizedben szinte egymást követő válságokban fájdalmasan alacsony színvonalat mutató európai uniós politikusi környezetbe különösebb feltűnés nélkül belesimulnak, és ezáltal a „felelős” és „konstruktív” partnerek benyomását keltik, a román politikai színpad szereplői nem valamilyen kimerült saját érderendszer mentén cselekszenek. Egyszerűen csak nincs semmilyen stratégiai elképzelésük Románia szerepéről a régióban, és abban reménykednek, hogy az Európai Unió és az Amerikai Egyesült Államok esetleges sikere vagy legalábbis az egzisztenciális bukás elkerülése elegendő néhány – „nemzeti sikerként” eladható – taktikai eredmény eléréséhez. De főleg abban bíznak, hogy nem kényszerülnek választásra az EU és AEÁ által alkotott másfél pólus jelenlegi összetartásának esetleges megbomlása esetén.

A vezető tisztségeket betöltő román politikusok többsége az orosz–ukrán háborúban újabb lehetőséget lát arra, hogy a Fekete-tenger környékének a nyugati (de főleg az egyesült államokbeli) politika fókuszába állításával és egy tartós és legalább „lángos” Oroszország-ellenes hozzáállás fenntartásával újabb külső (EU-s, vagy NATO-s) forrásokat szerezhessenek. Ezekkel megoldhatnák Románia olyan évtizedek óta fennálló gondjait, mint a közúti, vasúti és tengeri, illetve folyami hajózási infrastruktúra viszonylagos fejletlensége, és így az ország kereskedelme és gazdasága kikerülhetne a jelenlegi befektetői szélárnyékból. Viszont – legalábbis egyelőre és nyilvánosan – nincs jele annak, hogy készülne forgatókönyv arra az esetre, ha Oroszország, a globális nyugati szankciós és embargós politikáját kihasználva (!), tartósan vagy legalábbis rendkívül szelektív módon hátat fordít az Európai Uniónak, és ezáltal Románia nem kapuvá, hanem katonai bástyává válik.

Hasonlóképpen nem látszanak elképzelések a regionális politikával kapcsolatos irányt illetően sem (a rutinszerű és nem túl tartalmas politikai nyilatkozatokon és találkozókön túlmenően). A gondot itt nemcsak Románia és a térség (nyugati szemszögből nézve) periférikus helyzete jelenti, hanem az, hogy a térségnek sincs együttműködési gyakorlata és elképzelése a saját szerepéről. Igaz, hogy Lengyelország az 1990-es évekből, Románia által – területi korlátok miatt itt nem részletezhető okokból – sokáig elhárított, vagy legalábbis közömbösen kezelt közeledési kísérletei után az utóbbi években mintha román részről is fontossá vált volna egy lengyel–román együttműködés (különösen a NATO keretében), de az „eurokrácia” és a lengyel kormány közötti ideológiai harc miatt a román politikusok nem mertek túl látványos lépéseket tenni. És ugyanilyen gondok képezhetik akadályát annak az egyelőre csak egyes szakértői körökben keringtetett elképzelésnek, amely egy balti–lengyel–ukrán–román tengelyt lát megvalósíthatónak, elsősorban katonai, de gazdasági téren is. Bár ez most – talán – megfelelne a román politikai szereplők hiúságának (és szinte általános Magyarország-ellenes fixációjának), a nyilvánvaló (és az utóbbi időben nem

is különösebben tagadott) amerikai–brit térnyerés nem feltétlenül marad majd a francia–német (ebben a sorrendben!)-tengely válasza nélkül. Márpedig, ahogy arra rámutattam, a román politikai színpad főszereplői nincsenek felkészülve egy ilyenfajta választásra. Arról nem is beszélve, hogy e tengely egyik elengedhetetlen eleme, Ukrajna jövőbeni viselkedése döntő módon az orosz–ukrán háború alakulásától függ. Ennek elhúzódása és egy új bolgár kormány jövőbeni politikája pedig akár évekre is elszigetelheti Romániát.

E kihívások leküzdéséhez Romániának az eddiginél sokkal stabilabb politikai környezetre lenne szüksége (32 év alatt 30 kormánya volt!), de éppen a politikusi kínálat gyengesége miatt ennek egyelőre még a reménye sincs meg. Persze, a szerencsetényező sohasem zárható ki!